

**OGÓLNOPOLSKIE
POROZUMIENIE
ZWIĄZKÓW
ZAWODOWYCH**

NIP: 526-025-13-39

Regon: 001133016

KRS: 0000033976

OPZZ/P/2817/2016

Warszawa, 13 października 2016 r.

Pan

Jerzy Kwieciński

Sekretarz Stanu
w Ministerstwie Rozwoju

Warszawa

Panie Ministrze.

W odpowiedzi na pismo z dnia 11 sierpnia 2016 r. (znak: DSR.I.0700.71.2016.EK Nk: 173406/16), przy którym przekazano Radzie Dialogu Społecznego **projekt Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju**, przekazuję uwagi Ogólnopolskiego Porozumienia Związków Zawodowych do przedmiotowego dokumentu.

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (dalej: Strategia) ma stanowić instrument programowania, zarządzania i koordynacji rządowych polityk realizowanych w perspektywie średnioterminowej, których celem jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów obywateli przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym i terytorialnym. W związku z tym, dokument przedstawia ocenę funkcjonowania kraju określając bariery jego rozwoju i działania ukierunkowane na ich przezwyciężenie. OPZZ uznaje, że diagnoza barier rozwoju, w szczególności konsekwencji społecznych wynikających z oparcia konkurencyjności gospodarki o niskie koszty pracy i wynagrodzenia jest prawidłowa. Zwraca jednak uwagę na brak w Strategii adresowanych bezpośrednio do rządu działań, które ten mógłby podjąć aby stymulować wzrost płac w całej gospodarce. Nie można bowiem zapominać, że państwo może użyć instrumentów wpływających na wzrost wynagrodzeń i zachowania przedsiębiorców w tej sferze, ale niestety tego nie robi. Dowodzi tego choćby utrzymywane od wielu lat zamrożenie wzrostu płac

OGÓLNOPOLSKIE POROZUMIENIE ZWIĄZKÓW ZAWODOWYCH

00-924 Warszawa, ul. Kopernika 36/40

tel.: 022 551 55 00, fax: 022 551 55 01

e-mail: guz@opzz.org.pl, www: <http://opzz.org.pl>

w państwowej sferze budżetowej. Dlatego najważniejszym celem polityki państwa w najbliższych latach powinno być tworzenie warunków dla wzrostu dochodów obywateli, w tym dochodów z pracy zarobkowej, oraz zwiększenie poziomu oszczędności, na co od dawna zwraca uwagę OPZZ.

Postawiona w dalszej części dokumentu diagnoza w zakresie ryzyka wpadnięcia w pułapkę średniego dochodu oraz dostrzeżenie potrzeby ciągłego zwiększania innowacyjności przedsiębiorstw, w tym produkowanych produktów i świadczonych usług także nie budzą wątpliwości OPZZ, ale rodzą pytanie, czy firmy zechcą podjąć większe ryzyko w działalności innowacyjnej, w sytuacji gdy znaczące zyski przynosi im opieranie konkurencyjności o proste rezerwy, w tym o niskie koszty pracy i wynagrodzenia. Strategia nie przynosi odpowiedzi na tak postawione pytanie, choć wiąże się ono ze wskazaną w Strategii ważną rolą państwa i potencjału jego instytucji jako warunku wzrostu inwestycji w gospodarce. Dzisiaj wyraźnie widać, że większość przedsiębiorstw nie jest zainteresowana zwiększaniem konkurencyjności poprzez innowacyjność, woli konkurować niską ceną oraz kosztem wytworzenia produktu, eksportując towary o niskiej wartości dodanej. W naszej ocenie, element ten stanowi poważną barierę systemową, która może uniemożliwić osiągnięcie założonych w Strategii celów.

Uwzględniając powyższe, rząd powinien podjąć dodatkowe działania, które zwiększą szansę osiągnięcia celów Strategii, tym bardziej, że w ostatnich latach powstały już strategiczne dokumenty rządowe zawierające analogiczną diagnozę barier rozwojowych kraju. Niestety nie przełożyły się one jednak na skuteczne działania. Przede wszystkim realizacja celów Strategii wymaga zaangażowania w proces jej realizacji obywateli, organizacji społeczeństwa obywatelskiego oraz instytucji dialogu społecznego. Zwiększenie roli dialogu społecznego i wzmocnienie ruchu związkowego w kraju jest kluczowe dla powodzenia procesu zmian gospodarczych założonych w Strategii, w tym odejścia od konkurowania niskimi kosztami pracy i polepszenia sytuacji dochodowej obywateli. Choć w dokumencie podkreślono, że niski poziom kapitału społecznego spowalnia rozwój gospodarczo-społeczny kraju i zaakcentowano rolę dialogu to nie wskazano, w jaki sposób obywatele i tworzone przez nich instytucje zostaną zaangażowani w realizację Strategii. Strategia powinna zostać zatem uzupełniona o instrumenty kreujące zmiany społeczne, których skutkiem będzie zwiększenie kapitału społecznego, w tym angażujące obywateli, związki zawodowe oraz inne instytucje dialogu

obywatelskiego, w tym Radę Dialogu Społecznego, w proces realizacji działań wynikających ze Strategii. Ważna jest też spójność tych instrumentów ponieważ w niektórych miejscach Strategia zakłada zwiększenie wpływu organizacji zrzeszających przedsiębiorców np. na kształcenie zawodowe ale nie uwzględnia już w tym działaniu związków zawodowych.

Dokument wymaga uzupełnienia także w części obejmującej działania i projekty, ponieważ ich mała konkretyzacja jest mankamentem, który utrudnia ocenę realności osiągnięcia celów Strategii. Analiza propozycji konkretnych rozwiązań w poszczególnych obszarach problemowych pozwoliłaby na ocenę ich adekwatności do określonych w dokumencie wyzwań. Ponadto, niektóre z wyzwań społeczno-gospodarczych nie zostały w Strategii powiązane następnie z działaniami i projektami będącymi odpowiedzią na nie. Finalna Strategia powinna zatem zawierać instrumenty pozwalające na jej efektywność tzn. precyzyjnie określić działania w poszczególnych obszarach problemowych połączone z harmonogramem ich wykonania oraz wskazywać źródła ich finansowania i podmioty odpowiedzialne za ich realizację. Dokument powinien także określić precyzyjnie horyzont czasowy realizacji Strategii. Ułatwi to monitorowanie postępów wykonania Strategii i jej ewentualne korekty.

Uwagi szczegółowe

1. Konkurowanie kosztami pracy i niskimi wynagrodzeniami w ramach prowadzenia działalności gospodarczej powoduje szereg negatywnych konsekwencji, które utrudniają wykorzystanie potencjału społecznego i gospodarczego kraju oraz uniemożliwiają zrównoważony rozwój. Zaliczyć do nich można np.: ubóstwo i wykluczenie społeczne, niskie dochody do dyspozycji obywateli, niski poziom oszczędności krajowych czy niewystarczające nakłady przedsiębiorstw na inwestycje oraz na badania i rozwój (B+R). Mimo, że sytuacja dochodowa pracowników w ostatnich latach poprawiła się, ponad 66% ogółu pracujących zarabia poniżej średniego wynagrodzenia w gospodarce narodowej a 13% otrzymuje wynagrodzenie na poziomie płacy minimalnej. Udział płac w PKB spada. Powyższe stanowi realny problem i wpływa negatywnie na tempo wzrostu PKB oraz kondycję budżetu państwa. Stan finansów publicznych pogarsza skala utraconych w wyniku nieprzestrzegania prawa dochodów, w tym dochodów

podatkowych. Zadłużenie państwa będące rezultatem m.in. luki podatkowej ogranicza możliwość realizacji polityki społecznej i wzrost poziomu inwestycji krajowych. Przewyciężenie wyzwań w powyższych obszarach wymaga interwencji państwa w procesy zachodzące w gospodarce, których rezultatem powinno być m.in. zwiększenie jakości zatrudnienia na rynku pracy i oparcie konkurencyjności gospodarki o zaawansowane technologie i innowacje. Strategia słusznie zatem wskazuje na konieczność aktywności państwa w zarządzaniu procesami gospodarczymi. Brak inicjatyw w tym zakresie spowoduje wpadnięcie gospodarki kraju w tzw. pułapkę średniego rozwoju oraz pogłębienie się niespójności społecznej, co uniemożliwi zrównoważony rozwój kraju. Interwencja ta nie może być jednak przypadkowa - musi być systemowa oraz uwzględniać i szanować szeroko rozumiane prawa człowieka. Skoro bowiem, zgodnie z zapewnieniem rządu, Strategia stawia człowieka w centrum bezpośredniego zainteresowania, podporządkowując działania w sferze gospodarczej osiągnięciu celów związanych z poziomem i jakością życia obywateli Polski, to warto w niej wyraźnie wskazać, że odpowiedzialny i zrównoważony rozwój jest możliwy wyłącznie w oparciu o poszanowanie najbardziej podstawowych praw – praw człowieka. Bez tego stwierdzenia projekt Strategii będzie koncentrował się głównie na aspektach ekonomicznych i technicznych, tracąc z pola widzenia człowieka i jego prawa. Temu celowi służy opracowanie Krajowego Planu Działań w zakresie biznesu i praw człowieka wdrażającego Wytyczne ONZ dotyczące biznesu i praw człowieka, nad którym obecnie toczą się prace koordynowane przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych. Wydaje się zasadne zintegrowanie działań w nim przewidzianych na rzecz poprawy odpowiedzialności biznesu za poszanowanie praw człowieka oraz mających na celu wywiązanie się państwa z obowiązku zapewnienia poszanowania praw człowieka także przez podmioty trzecie, w tym przedsiębiorstwa z realizacją Strategii. Powinna ona – zgodnie z Wytyczną nr 2 zawartą w Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka – zawierać jednoznacznie wyrażone oczekiwanie, że wszystkie przedsiębiorstwa mające siedzibę na terytorium Polski będą szanować prawa człowieka we wszystkich swoich działaniach. Tylko dzięki tak postawionemu oczekiwaniu państwa wobec wszystkich podmiotów, które wzmacnia pozycję pracowników, możliwie jest osiągnięcie celów Strategii.

Zapewnienie przestrzegania powyższych praw, w tym prawa pracy, w działalności gospodarczej będzie fundamentalne dla wzrostu gospodarczego oraz uruchomienia w gospodarce impulsu innowacyjności i konkurowania w oparciu o zaawansowane technologie i innowacje. Ograniczy także segmentację rynku pracy i stworzy warunki do wzrostu płac. W tym celu, rząd powinien zadbać o dobrą jakość stanowionego prawa oraz skuteczne instrumenty egzekwujące jego przestrzeganie. Uwzględniając, że w przedsiębiorstwach, w których istnieją związki zawodowe poziom przestrzegania prawa jest wyższy, podobnie jak wynagrodzenia, kultura zarządzania przedsiębiorstwami powinna zostać oparta o dialog społeczny, w ramach którego łatwiej będzie tworzyć miejsca pracy wysokiej jakości i powiązać wzrost wydajności pracowników i osiągnięte przez firmy zyski ze wzrostem wynagrodzeń. Powinno to przyczynić się do zwiększenia liczby zawieranych zakładowych układów zbiorowych pracy i porozumień na poziomie branżowym.

Polityka oddziaływania państwa na sferę aktywności gospodarczej obywateli powinna zostać ponadto oparta o społeczną odpowiedzialność przedsiębiorstw (CSR), której upowszechnienie przyczyni się do zrównoważenia interesów wszystkich interesariuszy i osiągnięcia celów Strategii. Strategia działania państwa w perspektywie średnioterminowej powinna w większym stopniu wykorzystać dorobek i dobre praktyki wynikające z idei CSR. W związku z tym, projekt Strategii powinien być uzupełniony o zadania uwzględniające powyższy cel.

2. Strategia słusznie wskazuje na potrzebę zwiększenia poziomu oszczędności krajowych, który jest obecnie niski i stanowi bardzo poważną barierę rozwoju gospodarczego kraju, w tym budowania zamożności obywateli. Mamy jednak uzasadnione wątpliwości, czy uda się osiągnąć ten cel w obecnych uwarunkowaniach makroekonomicznych. W latach 2013-2015 oszczędności były na bardzo niskim poziomie, a w niektórych kwartałach wręcz ujemne. Dzisiaj tylko około 3% gospodarstw domowych posiada jakiegokolwiek oszczędności, a obserwowany wzrost dochodów do dyspozycji jak dotąd nie przełożył się na wzrost stopy oszczędności. Przeciwnie, projekcja Narodowego Banku Polskiego zakłada utrzymanie się tendencji obniżania stopy oszczędności. Projekt budżetu

państwa na rok 2017 także nie pozostawia w tym zakresie wątpliwości. Przy planowanym wzroście spożycia prywatnego i dynamice dochodów do dyspozycji kumulowanie oszczędności przez gospodarstwa domowe staje się wręcz niemożliwe.

Zwiększenie poziomu oszczędności krajowych wymaga znacznego wzrostu wynagrodzeń pracowników. Słaba pozycja przetargowa pracowników, niskie uzwiązkowienie i rozpowszechnienie na rynku pracy tzw. umów śmieciowych utrudniają w ostatnich latach wzrost wynagrodzeń. Obecnie, choć płace rosną, dochody do dyspozycji wielu gospodarstw domowych nie pozwalają na sfinansowanie podstawowych potrzeb związanych z utrzymaniem się, tym bardziej na gromadzenie oszczędności. Pracownicy zaczną oszczędzać, jeśli ich podstawowe potrzeby oraz ich rodzin związane z utrzymaniem się zostaną zaspokojone. Strategia nie wskazuje jednak działań, w następstwie których nastąpi wzrost możliwości gromadzenia oszczędności przez gospodarstwa domowe. Dokument uznaje za istotny problem niskich wynagrodzeń pracowników wskazując na potrzebę ich zwiększenia oraz lepszego powiązania tempa ich wzrostu ze wzrostem wydajności nie odpowiada jednak, w jaki sposób zmienić dotychczasowe mechanizmy, których rezultatem jest spadek udziału wynagrodzeń w PKB i niski poziom oszczędności. Wzrost płac ma być w praktyce wynikiem zachodzących w wyniku realizacji Strategii procesów gospodarczych m.in. zwiększenia poziomu innowacji w gospodarce. Dokument przedstawia prognozę znacznej poprawy stanu finansów publicznych w 2018 r., która sugeruje tworzenie przestrzeni do wzrostu oszczędności krajowych, jednak uwzględniając kształtowanie się deficytu finansów publicznych w ostatnich latach oraz potrzeby inwestycyjne kraju (także te związane z absorpcją środków unijnych) należy do tych prognoz odnieść się z rezerwą.

3. Strategia zorientowana jest na zwiększenie inwestycji w gospodarce, głównie poprzez wzrost zaangażowania inwestycyjnego przedsiębiorstw, w szczególności w inwestycje proinnowacyjne. Przedsiębiorcy nie mają jednak motywacji do inwestowania m.in. z uwagi na niskie koszty pracy i możliwość uzyskania zysków w oparciu o pracochłonną produkcję. Działania ukierunkowane na poprawę warunków zatrudnienia i eliminację zjawisk nieuczciwej konkurencji

opartej o nieprzestrzeganie prawa stworzy na rynku warunki do poszukiwania przez firmy bardziej zaawansowanych technologii i innowacji.

Należy przy tym zauważyć, że sama wartość inwestycji nie będzie warunkować osiągnięcia celów Strategii, istotna jest ich jakość i adekwatność do potrzeb gospodarki. Z punktu widzenia jakości życia obywateli kluczowe będą inwestycje publiczne, które przyczynią się do poprawy jakości funkcjonowania państwa i warunków ich życia. W ramach realizacji Strategii priorytetowe powinny być te inwestycje publiczne, których rezultatem będzie zwiększenie dostępu do usług opieki nad dziećmi i osobami starszymi, opieki zdrowotnej, taniego mieszkalnictwa, sprawnej sieci komunikacji publicznej i informatyzacji działania administracji publicznej.

Strategia zakłada aktywność państwa, której celem będzie reindustrializacja gospodarki. Nowoczesny przemysł jako fundament gospodarki może pozwolić na tworzenie miejsc pracy dobrej jakości, daje szansę na wzrost innowacyjności w gospodarce i generować zatrudnienie w usługach. Związki zawodowe od lat domagały się realizacji polityki przemysłowej pozwalającej wykorzystać potencjał krajowych przedsiębiorstw, w tym wiedzę i umiejętności zatrudnionych w nich pracowników. Realizacja procesu reindustrializacji będzie jednak utrudniona - jest bowiem spóźniona. Sporo branż utraciło swój potencjał np. stoczniowa czy odzieżowa. Mimo wskazanych czynników ryzyka, plan reindustrializacji gospodarki, także z uwzględnieniem branż wydobywczych, powinien być realizowany. Kluczowe jest przy tym prowadzenie spójnej polityki energetycznej państwa oparte o rodzime źródła energii, uwzględniające sytuację na rynku energii oraz - równie istotne - aspekty społeczne wyzwań związanych z wzmocnieniem wydolności i konkurencyjności sektora energetycznego oraz inwestycji wynikających z celów pro-środowiskowych. Polityka w tym zakresie powinna być realizowana w dialogu społecznym.

4. Strategia w niektórych obszarach problemowych przedstawia znane już w debacie publicznej i krytykowane przez związki zawodowe rozwiązania niekorespondujące z celami zwiększenia spójności społecznej, wzrostu dochodów do dyspozycji i poziomu oszczędności krajowych czy inwestycji. Przykładowo, jako rozwiązanie problemu segmentacji rynku pracy wskazano

jednolity kontrakt, który wpisuje się w postulaty uelastycznienia rynku pracy promowane przez instytucje międzynarodowe. W opinii OPZZ, działania realizowane w oparciu o Strategię powinny wzmacniać bezpieczeństwo zatrudnienia na rynku pracy i nie prowadzić do swoistego równania standardów świadczenia pracy.

Zmniejszenie liczby kontroli przedsiębiorców, obniżenie wysokości kar oraz rygorów prawa i wymogów administracyjnych, przedstawiane w Strategii jako remedium na poprawę warunków prowadzenia biznesu kłóci się z potrzebą eliminacji z rynku zjawiska nieuczciwej konkurencji, zapewnienia przestrzegania prawa pracy w działalności gospodarczej oraz ograniczenia luki podatkowej i może utrudnić osiągnięcie celów w tych obszarach. Poprawa warunków prowadzenia biznesu powinna wynikać przede wszystkim z lepszej jakości stanowionego prawa, zwiększenia roli e-administracji i efektywnego działania wymiaru sprawiedliwości.

5. Dokument słusznie podkreśla potrzebę podjęcia działań na rzecz większej spójności społecznej jednak wymaga uzupełnienia o zagadnienie kształtu systemu podatkowego jako instrumentu budującego ów spójność. Na aprobatę zasługuje zapowiedź realizacji działań zmniejszających lukę podatkową, której wartość stanowi poważną przeszkodę w prowadzeniu polityki społeczno-gospodarczej państwa i zaburza konkurencję na rynku. Jednocześnie, w celu zwiększenia spójności społecznej należy obniżyć obciążenia podatkowe osobom najbiedniejszym oraz zwiększyć opodatkowanie osób o najwyższych dochodach np. poprzez wprowadzenie w podatku dochodowym od osób fizycznych (PIT), poza obecnie obowiązującymi, dwóch dodatkowych stawek podatkowych wraz z odpowiadającymi im progami podatkowymi. Dodatkowo, należy podwyższyć wysokość kwoty wolnej w podatku PIT tak, by zrealizować wyrok Trybunału Konstytucyjnego w tym zakresie oraz podwyższyć pracownicze koszty uzyskania przychodu.
6. Szereg działań i projektów zawartych w dokumencie wymaga nałożenia na instytucje publiczne nowych zadań i zakłada zmianę dotychczasowej ich organizacji czy sposobu zarządzania strategicznymi procesami inwestycyjnymi i spółkami z udziałem Skarbu Państwa. Przygotowanie nowych instytucji,

instrumentów ich działania oraz osiągnięcie przez nie sprawności operacyjnej jest jednak czasochłonne, co może utrudnić sprawną realizację Strategii. Warto dodać, że choć koordynacja działań państwa w danym obszarze np. inwestycji jest wskazana, to skupienie znacznej liczby zadań o różnorodnym charakterze w ramach jednego tworu organizacyjnego może utrudnić sprawne zarządzanie procesami mającymi za zadanie przyczynić się do realizacji celów Strategii, negatywnie wpływając na jego efektywność. Przykładem jest skupienie wielu zadań wynikających ze Strategii w Grupie Polskiego Funduszu Rozwoju (PFR), który wskazano jako narzędzie realizacji kluczowych programów rządowych wspierających rozwój Polski i instytucję koordynującą działalność wielu już istniejących instytucji, których rolą jest wsparcie procesów inwestycyjnych.

7. Strategia słusznie wskazuje na rolę zamówień publicznych w kształtowaniu standardów prowadzenia biznesu oraz oddziaływania na procesy gospodarcze w kraju. System zamówień publicznych jest instrumentem, który może zostać wykorzystany do osiągnięcia założonych celów Strategii jednak wymaga to zmiany praktyk administracji publicznej, która przy wydatkowaniu środków publicznych powinna kierować się jej celami i dokonywać takiego wyboru podmiotów do realizacji zamówień, które gwarantować będą ich realizację zgodnie z przepisami prawa i w najwyższym standardzie. Obecnie mamy do czynienia z występowaniem szkodliwych społecznie zjawisk na rynku zamówień publicznych, których konsekwencje ponoszą pracownicy i uczniwi przedsiębiorcy. Kluczowe będzie zatem ukształtowanie w kolejnych latach dobrych praktyk w działaniu zamawiających i wykonawców zamówień publicznych. W celu ich wypracowania Strategia powinna uwzględnić zaangażowanie partnerów społecznych Rady Dialogu Społecznego, którzy w ostatnich latach podjęli szereg inicjatyw mających na celu uporządkowanie rynku zamówień publicznych. Porozumienie związków zawodowych i organizacji pracodawców doprowadziło m.in. do korzystnych dla pracowników zmian prawa, które wzmacniają przestrzeganie Prawa pracy przy realizacji zamówień publicznych i zwiększają możliwość efektywnego wydatkowania środków publicznych dzięki zastosowaniu kryteriów pozacenowych. Rolą instytucji publicznych jest zapewnienie przestrzeganie prawa w ramach realizacji zamówień publicznych.

8. Dokument zwraca uwagę na potrzebę poprawy standardów w zakresie stanowienia prawa i jakości ustawodawstwa. Ten obszar wymaga upowszechnienia dobrych praktyk, o co OPZZ wielokrotnie wnioskowało. Wiele z projektów aktów prawnych pomija proces konsultacji społecznych poprzez wykorzystanie np. ścieżki poselskiej, co jest zjawiskiem negatywnie wpływającym na poziom zaufania w dialogu społecznym i jego efektywność a w konsekwencji także na jakość stanowionego prawa. Liczba uchwalanych nowych aktów prawnych i zmian obowiązujących przepisów w ostatnim czasie wpisuje się w negatywie ocenione w projekcie Strategii zjawiska skutkujące przeregulowaniem gospodarki i brakiem stabilności prawa. Oddziałuje też niekorzystnie na jakość życia obywateli i warunki prowadzenia biznesu. Przygotowanie oceny ex ante regulacji prawnej, skutków regulacji projektu aktu prawnego, przestrzeganie obowiązku przeprowadzenia konsultacji społecznych i rzetelna realizacja tego procesu a także ocena ex post prawa powinno stać się standardem. Choć diagnoza i kierunek zaproponowanych w Strategii zmian na rzecz lepszego stanowienia prawa są słuszne, dokument powinien zostać uzupełniony o instrumenty skutecznie przeciwdziałające zjawiskom szkodliwym dla jakości konsultacji społecznych i stanowionego prawa.

Podobnie, skoro Strategia wskazuje na ideę CSR jako instrument wspierający realizację Strategii to Zespół do spraw Zrównoważonego Rozwoju i Społecznej Odpowiedzialności Przedsiębiorstw, powołany Zarządzeniem Ministra Rozwoju we wrześniu br. w celu m.in. upowszechnienia tej idei, powinien zostać wpisany do dokumentu jako organ realizujący Strategię. Prócz tego, m.in. w kontekście potrzeby wzmocnienia dialogu społecznego, ponownej analizy wymaga skład Zespołu ponieważ obecnie, według OPZZ, organ ten nie zrealizuje celu jego powołania i nie stanowi przestrzeni do dialogu społecznego. W skład Zespołu nie zostali bowiem powołani przez Ministra Rozwoju przedstawiciele związków zawodowych, reprezentujący interesariuszy procesów gospodarczych - pracowników.

9. Strategia powinna także wziąć pod uwagę prace Komisji Europejskiej nad przygotowaniem Europejskiego filaru praw socjalnych. Filar wyróżnia 20 obszarów interwencji w zakresie m.in. równych szans i dostępu do zatrudnienia, uczciwych warunków pracy czy odpowiedniej i zrównoważonej

ochrony socjalnej. Uwzględnienie tej inicjatywy Komisji Europejskiej w Strategii mogłoby zakończyć dotychczas realizowany w Polsce model polityki społecznej, który rok rocznie sankcjonuje radykalny spadek wydatków socjalnych z 23,9% (w stosunku do PKB) w 2003 r. do zaledwie 14,0% w 2015 r.

10. W rozdziale pn. „Pułapki rozwojowe” trafnie diagnozuje się, że wyż demograficzny w latach 80. XX wieku kształtował polski model konkurencyjności gospodarczej opartej na niskich kosztach pracy, który jednocześnie skłaniał wielu młodych, zdolnych i przedsiębiorczych ludzi do emigracji. Zdaniem OPZZ jest to niepełna diagnoza, bowiem drugim czynnikiem skłaniającym młodych ludzi do emigracji był brak bezpieczeństwa w zatrudnieniu (zatrudnienie na umowach terminowych, wzrost wykorzystania umów cywilno-prawnych, praca tymczasowa w agencjach pracy tymczasowej, zmuszanie do samozatrudnienia). W tym czasie zrodziła się nowa kategoria społeczna – prekariat, który został pozbawiony siedmiu gwarancji zatrudnienia: gwarancji rynku pracy, czyli odpowiednich możliwości pracy; gwarancji zatrudnienia – odpowiednia ochrona pracownika przed zwolnieniem i stosowne dostosowanie w tym względzie przepisów prawnych; gwarancji pracy – gwarancja związana z wykonywaniem danej pracy, z pewnością wykonywania takich, a nie innych obowiązków; gwarancji bezpieczeństwa w pracy – szeroko pojęta ochrona zdrowia pracownika.

Przyjrzenie się wymienionym gwarancjom zatrudnienia, pozwoliłoby na reformy rynku pracy (również w kontekście stabilności finansów publicznych i systemu zabezpieczenia społecznego).

11. Strategia wskazuje na szereg sektorów strategicznych, które mają szansę stać się przyszłymi motorami polskiej gospodarki. Zdaniem OPZZ, do sektorów strategicznych powinien zostać również włączony sektor farmacji. Doświadczenia wskazują, że sektor ten mieści się w obszarach o największym potencjale konkurencyjnym i innowacyjnym dla polskiej gospodarki. Za zaliczeniem sektora farmacji do obszarów strategicznych przemawia fakt, że spośród zidentyfikowanych krajowych inteligentnych specjalizacji wskazuje się trzy specjalizacje, które odnoszą się do potencjału przemysłu farmaceutycznego tj.: technologie inżynierii medycznej, w tym biotechnologie medyczne, diagnostyka i terapia chorób cywilizacyjnych, medycyna spersonalizowana

a przede wszystkim wytwarzanie produktów leczniczych. Przemawia za tym także umieszczenie w projektach flagowych projektu Polskie wyroby medyczne – zakładającego komercjalizację co najmniej kilkunastu wyrobów medycznych z potencjałem eksportowym, umieszczenie wytwarzania produktów leczniczych w Koncepcji koncentracji wsparcia i lista wspieranych branż eksportowych, na której znajduje się biotechnologia i farmaceutyka.

12. Jako projekt strategiczny wskazano w Strategii konsolidację istniejących instytucji działających w ramach rozproszonego systemu nadzoru nad bezpieczeństwem żywności w jeden podmiot - Państwową Inspekcję Bezpieczeństwa Żywności. Zdaniem autorów Strategii konsolidacja podmiotów w ramach PIBŻ pozwoliłaby na zwiększenie efektywności nadzoru w całym łańcuchu produkcyjnym i żywnościowym, „od pola do stołu”. Zdaniem partnerów społecznych (uchwała nr 15 Rady Dialogu Społecznego) konsolidacja służb mogłaby być możliwa, ale wyłącznie w zakresie podległych Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Z zakresu podmiotowego regulacji należałoby zdecydowanie wyłączyć obszar dotyczący kompetencji Ministra Zdrowia tj. urzędowej kontroli żywności prowadzonej przez Państwową Inspekcję Sanitarną. Zdaniem partnerów społecznych Rady Dialogu Społecznego, system Państwowej Inspekcji Sanitarnej funkcjonuje od lat i sprawdził się również w sytuacjach kryzysowych. Kontrolę żywności „od pola do stołu” zapewnia obecnie sprawnie funkcjonujący system, a dostosowanie polskiego nadzoru nad bezpieczeństwem żywności do standardów europejskich Polska dokonała wstępując do Unii Europejskiej w 2004 r. W ocenie partnerów społecznych, konsolidacja mogłaby skutkować chaosem organizacyjnym i kompetencyjnym.

13. W rozdziale „*Aktywna polityka prorodzinna*” wskazane instrumenty interwencji uważamy za niewystarczające i zbyt ogólne. Koncentrują się one jedynie wokół ogólnego postulatu konieczności „*wprowadzania zmian w organizacji opieki zdrowotnej, prowadzenia szerokiej edukacji zdrowotnej, adaptacji nowych standardów postępowania w opiece specjalistycznej*” oraz „*wsparcia finansowego rodziców z dziećmi w ramach programu Rodzina 500+, dalszego rozwoju zróżnicowanych instytucjonalnych form opieki nad dziećmi, lepszego dopasowanie systemu podatkowego do potrzeb rodzin z dziećmi*”. Wskazane są

3 ogólnie sformułowane Programy „Polityka rodzinna”, „Przedszkole dla każdego dziecka”, „Zdrowa mama”.

Należy zwiększać dostępność instytucji opieki nad dziećmi ale także różnorodność tych form. Nie bez znaczenia jest uwzględnienie zmniejszania nierówności w dostępie do tych instytucji między obszarami wiejskimi i miejskimi a także zapewnienie adekwatnego - zróżnicowanego finansowania instytucji opieki nad dziećmi w zależności od wieku - żłobkowym i przedszkolnym.

14. Odnosząc się pakietu ofert związanych z polityką senioralną wskazuje się jedynie na 2 programy: „Długofalowa opieka senioralna” oraz „(NIE)Samodzielni” – oba w zasadzie koncentrują się na reformie opieki nad osobami niesamodzielnymi, nie odnoszą się szerzej do kompleksu działań wobec osób starszych zawartych w innych rządowych dokumentach jak „Długofalowa polityka senioralna w Polsce na lata 2014-2020” czy „Solidarność pokoleń”. Stąd zasadnym jest pytanie o priorytety w tym obszarze, bowiem są to długofalowe programy strategiczne i jeśli nie w całości – to na pewno powinny być kontynuowane, ze względu na różnorodność form nie tylko opieki ale i aktywności wobec seniorów.

W rozdziale „Poprawa dostępności do usług społecznych, w tym zdrowotnych” wskazano jaki strategiczny Program „(NIE)Samodzielni” - jest być może ciekawą ofertą, ale nie uwzględnia integralności z systemem ochrony zdrowia (powiązanie z sektorem opieki długoterminowa, zakres świadczeń – pielęgnacyjnych i opiekuńczych itp.) Istotną dla tej grupy beneficjentów jest zmniejszanie barier ekonomicznych np. w zakresie odpłatności za leki, a nie tylko uwzględnianie kryterium wiekowego jak obecnie w programie „Leki 75 plus”.

15. W części dotyczącej stabilności makroekonomicznej średniookresowej zapisano, że zdrowe fundamenty gospodarki to stabilny system emerytalny. Wzmocnienie niektórych jego filarów oraz wprowadzenie nowych elementów oddaliłoby nie tylko problem pułapki demograficznej, ale także - dzięki zwiększonym oszczędnościom i w rezultacie inwestycjom krajowym - może stanowić wsparcie dla innych obszarów. Właściwy kształt systemu emerytalnego to nie tylko brak długookresowych zagrożeń dla stabilności finansów publicznych, ale również odpowiedź na pułapkę średniego dochodu (większa aktywność

zawodowa osób starszych przełoży się na wzrost dochodów). W tej części brakuje wniosków z diagnozy. Stabilny system emerytalny wymaga, by płacono składki od wszystkich dochodów pracowniczych. Wymaga to wprowadzenia przepisów, które ograniczyłyby zjawisko unikania płacenia składek ubezpieczeniowych i preferowały stabilny system zatrudnienia. Co prawda w dalszej części podkreśla się, że poprawie produktywności czynników produkcji służyć będą przedsięwzięcia określone w Strategii m.in. ograniczające segmentację rynku pracy, ale jest to słabo zaakcentowane.

16. W ramach wyżej wymienionego obszaru zaproponowano przegląd systemu emerytalnego - prace nad udoskonaleniem systemu. Zostanie przeprowadzona analiza przywilejów emerytalno-rentowo-kompensacyjnych: nauczycieli, rolników, górników, służb mundurowych, sędziów i prokuratorów oraz mechanizmów waloryzacyjno-indeksacyjnych m.in. celem ich ewentualnego uspoźnienia. Zebrane w ramach przeglądu wnioski pozwolą na ocenę efektywności realizacji poszczególnych zadań państwa oraz zidentyfikowanie uwarunkowań prawnych determinujących poziom wydatków emerytalnych, w szczególności na precyzyjne określenie przestrzeni fiskalnej i skali koniecznych dostosowań niezbędnych do zapewnienia stabilności finansów publicznych.

Według OPZZ, stabilność systemu zapewnić mogą płacone składki. Tymczasem wielu pracodawców omija prawo unikając płacenia składek. W ramach przeglądu ważniejsze jest wyeliminowanie przyczyn unikania płacenia składek niż błędnie w Strategii określane „przywileje emerytalno-rentowe”. Emerytura nie jest przywilejem, ale prawem ludzi, którzy przez całe życie ciężko na nią pracują.

Z poważaniem

Przewodniczący OPZZ

Jan Guz